

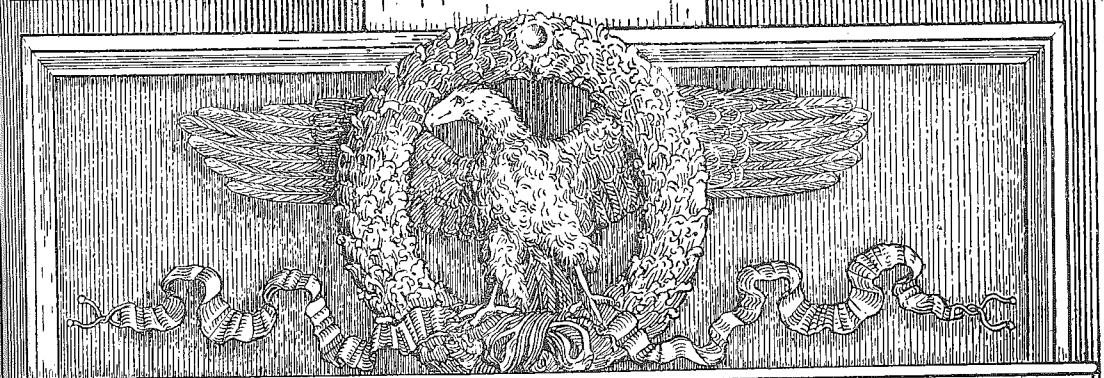
6]

ALMA ROMA

QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina coloquia instituenda:

Fasc. I: *De salutatoriis formulis, De valetudine percontatio, Morbi, Medicamenta.* – Lib. 2,60.

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus et Francisculi prandium,** Milesiae fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegumento solut. lib. 4; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 5.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Singulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXI paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 200 pro Italia; pretium duplicatum; libell. scilicet 400, pro exteris gentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Pretium annua
pro Hispania
Gallia, He
mitate mitte

AEST

De
quae vulgo

Gustus in
aesthetico g
semper eve
ctuali et mo
reat. Cuius p
pua quorum
vel incomple

Sed etiam
bentur, quae
pingunt. Ita
in eo esse qu
futilibusque
corruptus es
hensione et
sive pravo co
gustus gene
rium in pulch
si iocosa adan
loco» (Horat
ornamentoru
gnifica quaer
si sola pulchi
defectibus ce

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shill. 12,50; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Gallia, Helvetia, Belgica ceterisque universi orbis nationibus franc. 15 *ante solvendum rectoque trahite mittendum* ad IOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romanam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

AESTHETICAE NOTAE

De aesthetica voluptate quae vulgo « gustus aestheticus » dicitur.¹

Gustus in illo homine nullus est, qui aesthetico gusto omnino careat; quod fere semper evenire solet, quum et intellectuali et morali simul gusto aliquis careat. Cuius privationis causa est praecipua quorumdam partium cerebri atrophia vel incompleta evolutio.

Sed etiam nonnullae gradationes habentur, quae totidem attributa gustui appingunt. Itaque *gustum fatuum* dicimus in eo esse qui de rebus minimis, inanibus futilebusque oblectatur. *Gustus falsus et corruptus* est in illo qui errat in apprehensione et iudicio pulchri sive inscitia, sive pravo consortio et educatione. *Bonus gustus* generatim denotat rectum criterium in pulchris dijudicandis. Est *facetus*, si iocosa adamat: « *Dulce est desipere in loco* » (Horat.); *simplex*, si parsimoniam ornamentorum; *nobilis*, si pretiosa et magnifica quaerit; *castigatus vel concinnus*, si sola pulchra facile libat, et a contrariis defectibus certe deflectit; *exquisitus*, si

subtiles et reconditas pulchri rationes attingit.

Ratione quoque extensionis quaedam partitio gustus exsurgit:

Gustus personalis in singulis hominibus inest, et quam maxime mobilis atque variabilis est.

Gustus nationalis est collectiva propensio gustuum apud aliquam nationem. Est et ipse variabilis, atque rerum suarum vehementer studiosus.

Gustus universalis, ex adverso est invariabilis atque iudex et censor incorruptus.

Qui igitur bono gusto se gerere velit, propriam indolem, sanitatem corporis vel infirmitatem, animi motus et habitus morum, acceptam educationem, rectam vel pravam voluntatem, scholarum patriaeque praeiudicia, nimiam criticam sive rationalem sive empiricam, exemplaria et consortium quibus utitur expendere debet, et alia huiusmodi, ut valeat menda ei resque vitare.

**

Ex mira et certa cooperatione sensuum, praecipue vero phantasiae, ad perceptiōnem et iudicium pulchri, falsa illorum opinio orta est, qui, denegata aut neglecta

¹ Cfr. fasc. sup. mensis Iulii.

facultate intellectiva, gustum aestheticum esse facultatem organicam docent, nulumque pulchrum, nisi quod sensibus percipiatur, agnoscent.

Haec opinio quam latissime invaluit apud *Sensistas*, *Positivistas*, *Sentimentalistas* aliosque, querum nomina longum est referre. Nec desunt qui, intelligentia admissa, totum gustus negotium phantasiae adsignent.

Perperam tamen: opinio enim istorum vel in absurda denegatione intellectus, vel in exaggerata virtutis sensitivae existimatione fundatur.

Ad intellectum quod attinet, invictissime demonstratur in *Psychologia* hanc facultatem esse, emanare ab ipso esse intellectivo, quo homines essentialiter a ceteris viventibus corporeis distinguuntur.

Quod autem spectat ad virtutem sensitivam, pariter quam luculentissime ostenditur eam organis adnexam esse, pendere a corporis dispositionibus, versari circa materialia et singularia obiecta, debilitari, corrumpi; communem nobis esse cum brutis animantibus, in quibus tamen nullam notio et progressus scientiae, morum, pulchritudinis invenitur. Contra, certissimum est pulchri notionem esse cogitatum universale, immutabile; praeter pulchrum sensibile, dari pulchritudinem intellectualem, moralem, spiritualem, divinam, ad quam sensus nullam habent aptitudinem; solius mentis esse naturam proprietatesque rerum, partium consonantiam, formaeque splendorem perpendere, contemplari, dijudicare. Sed rationes alias omittamus: agitur enim de re per se apprime evidenti, communique sensui accommodata.

Falsam pariter existimamus hypothesim illorum, qui docent gustum aestheticum esse ab ipso intellectu distinctam seu specialem potentiam, « inorganicam » tamen, cui adsignant modum cogitandi interiore, munus percipiendi quid sit pul-

chrum; atque non metaphorice, sed proprie *facultatem aestheticam* vocant.

Et sane: omnis hypothesis interim inducta, ut quaedam res existentes vel facta rationabiliter explicari possint, debet esse *possibilis in se*, seu nullam involvere intrinsecam repugnantiam, et simul *necessaria* fini, propter quem ponitur. Fatemur quidem praedictam hypothesis in se possibilem esse: poterat enim Deus una cum intellectu et voluntate peculiarem facultatem pulchri degustativam nobis donare. Attamen haec facultas nullo modo necessaria est. Sufficit enim intellectus ad gustandum, dijudicandum, vel exprimendum pulchrum; sufficit voluntas ad delectationem et amorem pulchri. *A priori* igitur - ut scholastici dicunt - non est hypothesis necessaria; imo directe excluditur, quia natura, si non deficit in necessariis, non abundat in superfluis; *a posteriori* pariter excluditur huiusmodi necessitas, seu clarius existentia istius facultatis.

Nihil enim in favorem hypothesis habetur ex doctissimorum hominum auctoritate, qui de speciali hac facultate mentionem haud faciunt; nihilque ex sensu intimo uniuscuiusque; nihil ex analogiae inductione certe arguitur. Adhibitio igitur novae vocis, quae admodum inolevit « *Sentimentum aestheticum* » ad designandam specialem facultatem, est merus abusus verborum. *Sentimentum* non est facultas, neque activitas animae, sed *affectione passiva*. Haec affectio, vel emotio, ad appetitum sensitivum et intellectivum reducitur, ut ad propriam potentiam.¹

Sed « *Positivistarum* » insanis eo usque progressa est, ut, dum homines ad ima deprimit atque ignominia afficiunt, belluas autem, plantas et ipsa mineralia

¹ Quod « *sentimentum* » apud recentiores dicitur, plura significat, aequivocationesque facilime ingerit. Apud Italos vigintiquinque et amplius significaciones obtinet, uti refert N. TOMMASO (*Nuovo Dizionario della Lingua Italiana*, vol. IV, p. 1^a).

extollant ac tueantur. Quosdam enim non pudet adfirmare gustum aestheticum communem nobis essentialiter esse cum praedictis viventibus, imo aliquando ignobiliorum. Positivistae miserrimo errore detinentur, a perversa voluntate aliquando progenito. Neque decet igitur eos directe refutare; sufficiunt ad rei claritatem quae superius, ad demonstrandum gustum non esse organicam facultatem, statuimus. Solum animadvertere oportet quaedam animalia (aves, equos, canes...) quia sensibus perfectioribus praedita sunt, sensibiliter attrahi et oblectari obiectis sensui consuetaneis et iucundis, ex: gr: musica; quae-dam e contra, praesertim animalia inferiora, nullam experiri gratam sensationem in rebus per se iucundis.

« Nota - ait S. Thomas - quod proverbium erat apud Graecos, quum aliquis audivit verba alicuius et non advertit, nec curavit intellectum verborum, illi dicebatur: Es ne asinus ad lyram? Facis enim sicut asinus positus circa lyram: audit sonum lyrae, sed non percipit melodiam, nec proportionem sonorum intelligit, nec delectatur in ea. Sic aliquis audiens verba et non curans intellectum eorum, dicitur: asinus ad lyram ».

« Unum hoc animal (homo) sentit quid sit ordo, quid sit quod deceat in factis dictisque, qui modus. Itaque eorum ipsorum quae adspectu sentiuntur, nullum aliud animal pulchritudinem, venustatem, convenientiam partium sentit ».¹ Qua de re praeter hominem, reliqua animantia, quia intelligenti facultate careant, nullo proprio dicto aesthetico gustu praedita sunt, a fortiori gusto nobiliore.²

¹ CICERO, *De Offic., I. IV.*

² Et in hac re, sicut in aliis multis, turpiter erravit Darwin imperitia disciplinarum philosophicarum. Quum enim bruta animantia *per se* gustu aesthetico careant, nulla institui potest *paritus* inter ipsa et incultos homines, in quibus gustus *per accidens* est crudis vel corruptus.

**

Post ea, quae de natura, elementis, proprietatibus, effectibus, et de facultate perceptiva et iudicativa pulchri diximus, vix aliquid superest addendum de *Criteriis*, seu de mediis, quibus mens nostra utitur ad pulchritudinem a deformitate certe discernendam. Media haec sunt vel *objectiva*, vel *subjectiva*, vel *externa*.

Objectiva dicuntur quae inhaerent rebus ipsis, et mentem nostram dirigunt ad pulchrum iudicandum. Talia sunt essentia ipsa pulchri, proprietates et variae manifestaciones... quatenus tamen suapte natura *factae* et *ordinatae* sunt ad exercitium aesthetici gustus determinandum. Aliis verbis, pulchritudo ad hoc existit, ut in eius admiratione delectemur. Haec pulchri naturalis relatio est *supremum criterium objectivum*, ex quo mens nostra primam notionem, iudicia immediata, leges generales, axiomata sibi comparat, et exinde iudicia mediata, leges particulares totius pulchri deducit. Definitio igitur, principia suprema, normae universales, ut sunt notiones et expressiones rerum exsistentium, vocantur *criteria objectiva pulchritudinis*. Quapropter principium « identitatis » absolutae, contradictionis, substantiae et accidentis, causalitatis, rationis sufficientis, nobis inserviunt non solum ad veritatem ab errore, honestatem ab dishonestate, sed etiam ad pulchritudinem a deformitate certo certius secerendam.

Subjectiva dicuntur *criteria*, quae inhaerent subiecto degustanti, et vario in modo mentem dirigunt eique inserviunt ad iudicium aestheticum efformandum. Huiusmodi sunt externi et interni sensus et variae mentis nostrae operationes, nempe intuitio, cogitatio, meditatio. Quae operationes merito habentur tamquam auxilia et media ordinata ad formale pulchri iudicium.

Ut medium subiectivum censetur etiam ipsi naturalis communisque propensio et innatum desiderium ad pulchrum degustandum eoque fruendum. Criteria subiectiva plurimum valent, si tamen criteriis obiectivis rite innitantur. Ex. gr. pulchri desiderium debet esse rectum ac sincerum, id est rationale et alienum a praeiudiciis et a quocumque fine pulchritudine indigno.

Externa dicuntur *criteria*, quae ex magisterio seu auctoritate manant, ac moralē vim habent inducendi mentem nostram ad certum iudicium aestheticum proferendum. Talis est infallibilis auctoritas humani generis, et non dubia sententia sapientissimorum hominum vel etiam paucorum, qui tamen speciali peritia gaudent in aliquo artium disciplinarumque genere. Perspicuum igitur est traditionem vel sacram vel profanam, vel universalem vel particularem, medium quandoque opportunum esse ad aliqua naturae artisque pulchra tuto iudicanda.

* * *

Gustus diversa *qualitas*, seu clarius diversus modus quo apprehenditur pulchritudo, quam maxime in eamdem producendam influit. Ratio est evidens: etenim, cum Genius, seu vis gignendi res pulchras, necessitatem habeat acquirendi, ope et iudicio Gustus, materiem aptam ad creationem aestheticā, primum est inferre maxima ex parte productionem artefactorum a qualitate Gustus pendere. Hinc boni Gustus vir, cui vulgo aesthetae nomen indicimus, Genio plerumque carere solet: at vir Genii laudabili Gustu semper praeditus esse debet.

Imo tanta est Gustus relatio ad Genium, ut incrementum, praestantiam et diminutionem artium ab ipso Gustu vulgo dimentiamur; unde effata: *Aetas boni Gustus; Aevum corrupti Gustus*, et similia.

G. LEPORE.

DE IESU CHRISTI PASSIONE

Augustae Taurinorum
insigniter ex vero effecta

In hac nostra urbe Subalpinorum principe, ludicris pugnis optime peractis, homines, novarum rerum cupidine semper rapti, in contrarium omnino iter ingressi, sanctam Christi Passionem in scenis referre ex vero adlaborarunt. Non omnes recti iudicij viros id adprobasse equidem novi, et hoc aleam suis multorum periculorum plenam, nostris potissimum temporibus religioni obnoxii, neminem latuit.

Dum «scinditur incertum studia in contraria vulgus» et complures verbis scriptisque insimulant, sacris miscere profana, rem diu multumque prudentissimi viri rependerunt, et omnibus utrinque bene perpensis, in consilium iverunt posse equidem et tuto pede divinam actionem scenicis ludis verisque personis produci.

Fama *recti fictique nuntia* multam inter homines exspectationem excitavit, et mox ipse exitus, post primas animorum fluctuationes, splendide omnium exspectationem longe lateque superavit.

Quod alibi *Theatrum* appellamus, *Stadium*, recenti more, vocare placuit. Quam magna cavea, immensa, quae nunquam vel ne vix quidem impleri poterit! Quin imo, quum primum vulgus incertum aliis rebus etiam distentum, rarius omnino adecerret, et quando essent decem hominum millia vel etiam viginti, pauci semper admodum esse videbantur... Quam vere dixisses: Erant

rari nautes in gurgite vasto!

Magnum quoque tunc periculum apparuit, tum de virorum honore qui nomine, ingenio et opibus optime rem sustinebant, ne nimiis gravati impensis, omnia in casum mitterent; tum ob novitatem atque

hominum incuriam de re divina, hoc praesenti potissimum saeculo. Omnibus vero difficultatibus obstiterunt actores, qui rerum humanarum sortem quum optime noscerent, quieto animo dixerunt: Si utique non insignem victoriam referemus, hoc cives neverint, nobis non defuisse audaciam. Haec prima fuit Victoria.

Magna res quoque fuit quum quaestio venit de ipsis personis eligendis. Quam enim prudentiam quamque felicitatem adhibendam esse facile profitebantur! Omnes in primis iure meritoque verebantur de Christi persona. Quis vel a longe eam referre posse superbe praesumeret? Et certam omnes praesagiebant hominis universalem improbationem, quum tantillus homo divinam personam agere adsumpsisset. Res autem vera pravum omnium iudicium omnino sefellit: quam caste enim, quam integre, quam speciose! Omnes sic tacite dicebant: Sic fortasse Magister, «sic ille oculos, sic ora ferebat!».

Est in ea urbis parte quae ad alpes Cottias spectat, magna agri planities quam diu milites adhibuerunt, ut se se facilius ad arma exercent. Sed nuper ob civium multititudinem undique irruentium, hisce relicitis, latiore partem itemque commodiorem pro militibus municipium quaesivit. Tum ibi ex improvviso excitatae sunt beatiorum hominum aedes, villulae honestissimae et palatia; et opportunam nacti occasionem, nonnulli, qui quaestui omnia habent, exstiterunt, qui satis amplam agri partem adquisiverunt, ut civium voluptibus unice inservirent.

Hanc loci partem *Stadium*, quod indicavimus, appellare placuit.

Est in Amphitheatri modum, ut mos erat olim Romanis. Adsunt hinc innumera scama pro spectatoribus, adsunt et pro equitibus elegantiores loci. In medio, in usum caveae totum est spatium illud liberum, immensum, quod nunquam, vel ne vix quidem, hominibus impleri poterit...

Quod antiqui scenam vocarunt, et ubi actores comoediam agere consueverunt, apparet hic ingenti magnitudine et dignissima prorsus, quae ad maxima omnium spectacula adhibeatur. Haec enim praeter omnium opinionem duo millia hominum et amplius, ad hanc Christi passionem repraesentandam, colligebat!

Verum si pro ludis mimicis vel potius pro equestribus locus optime inservit, impar omnino videtur ad comoediam unice agendam, ubi spectatores non modo oculis delectari cupiunt, sed potius verbis et auribus. Quapropter si hac de re sermo erit, uno me expediam, nec diu te morabor, lector; verba actorum atque cantorum prorsus inania erant atque inutilia, quia spectatores nimis longe positi vix et ne vix quidem recitantur verba vel cantus arripere poterant.

Sed ut ad rem proprius accedam, haec erat spectaculi summa. Auctoris totius operis¹ consilium illuc potissimum spectat, ut vel ab initio omnium rerum, quibus Magister divinissimus manum admoveat, ex ordine, in medium omnia conferat. Haec enim omnis Taurinensis actio longissime differt a celeberrima illa actione, quae decimo quoque anno fit apud Oberrammergau in Bavaria. Facilis res currit illa planiorque a Pilato usque ad Calvarium; atque, ex auctoris consilio, praesertim Christi dolores ob oculos expavit, eosque cantibus et carminibus exornat, et nullo quasi interposito tempore, per integrum diem, maiore semper spectantium cupidine, ad finem usque festinanter procedit.

Mens vero Taurinensem in hac actione longe alia fuit, et magna omnino inter utramque est differentia, ita ut quasi sua

¹ Quo facilius spectatores rem universam arriperent, editum est perutile commentarium, cui est titulus: *La Passione di N. S. Gesù Cristo*, auctore Attilio Sandagnotti.

ab integro Taurinensis adpareat. Namque, ut Horatius monet,

*... nec desiles imitator in arctum
unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex;*

auctor libelli, sui vultus speciem unice referens, semper in vestigiis suis fidissime permanxit.

Quam varie sapienter et saepe quam curiose res simul congescit! Quo facto, spectatores, uno eodemque tempore atque uno oculorum obtutu res longe dissimiles, sed ad argumentum praecipuum quodam vinculo adstrictas, miro utique ausu simul adhaerentes adspiciunt.

Re enim vera, nostra actio ab horto amoenissimo incipit, in quo Adamus et Heva ab serpente incaute decepti, in lamentabile peccatum prolabantur, ad suorum filiorum irreparabile damnum. Nec utique, multorum sententia, est auctor incusandus, quasi scriptorem illum imitari voluerit, qui, Horatio auctore, suum carmen incipit:

*Fortunam Priami cantabo, et nobile regnum,
et propterea sit improbandus, ut ipsi recte applicetur:*

Quid dignum tanto feret hic promissor ihatu?

A primo namque parentum facinore, omnia, pro re nata, in humanum genus mala delictaque proveniunt, quibus redimendis Salvator divinus denique in terram venit.

In hoc ipso actionis praeludio, post priores parentes a loco deliciarum exactos, gladium manibus perstringens, adparet Angelus oculos circumferens igne micantes. At mox placida et divina veluti vultus specie misericordiam portendens, mulier accedit, quae futuram hominum salutem divinitus pollicita, infantem in ulnis geres, serpentis caput aliquando fracturam esse minitatur.

Adspicitur quoque Nazareth et domus Mariae, cum Angelo qui divina proxima

sata, dimisso ore, profert. Ad haec veluti cumulus accedit, dolens denique orbis terrarum conditio ob improbam hominum rationem, qui fallaci Numinum superstitione vexati, in miserrimo omnium statu iacent. Adparet sed fulgida Crux, et universus orbis *humilis supplexque oculos dextramque protendens*, Eam adorat, unde immensus veluti aquarium fluvius, omnes artes bonae, spes omnium bonorum, atque sublimium humani generis triumphorum origo. Ita praeludium.

(Ad proximum numerum).

SUBALPINUS.

IN HYPOGEUM AD S. CALLISTI

*Christicolum sacri veterum salvete, recessus!
Vos iterum visens dat mea Musa melos.
Eia, simul subeamus muta haec antra, Sodales,
Lustremus pariter pignora cara patrum.
Conditur hoc tumulo martyr, qui membra sa-*

[gittis]

*Transfixus, mortem non semel occubuit.
Quem cernis mira sculpsit Berninius arte,
Dignus mercedem participare viri.
En pia qua Sacrum faciebant ara Ministri,
Hic flexo orabat fervida turba genu.
At subeamus iter caecis parietibus arduum,
Perpetuam noctem lumen abire cogat.
Ah! quot in effosso video pariete sepulchra!
Salve, sanctorum sanguine terra madens!
Plurima conduntur veterum nam corpora pa-*

[trum;

*Qui variis variis interiere modis.
Sunt qui verberibus caeduntur membra cruen-
[tis],
Vel fractum pugnis pectus et ora gerunt.
Sunt qui commissi collum mucrone secandum
Martyrii palmam promeruere Polo.
Sunt qui diserpti ferratis dentibus, atque
Raptati in Urbem, caelica regna tenent.*

*Sunt queis demersis saxo ad colla ligato
Caerulei Tybridis mitior unda fuit.
Hac iacuit fossa dudum Caecilia virgo,
Quae modo caelesti gaudet adesse choro.
Huc concedebat divus quandoque Philippos,
Binam cui costam fregit Amoris amor.*

*Hic perhibentur sacra olim corpora Petri
Et Pauli longa delituisse mora...
Christicolum veterum sacri oh! salvete, recess-
[sus!]*

Vos iterum visens dat mea Musa melos.
AEM. CRIVELLUS.

PHILOLOGICAE ANIMADVERSIONES

De quadam inscriptione insigniter deformata

In Urbe, atque e regione monumenti *Militi ignoto* dicati, exculpta fuit nuperius in muro haec brevis latina inscriptio, nescio a quo exarata:

ITALIAE MASCUA VIRTUS
ARCES ALPIBUS IMPOSITAS DISIECIT
SUPERBO TRIUMPHO FUNERA VERTIT
HOSTIBUS PACATIS
CAPITOLIO QUIESCIT ET VIGILAT
ROMAE MATRIS AD ARBITRIUM
RESURRECTURA

Etiamsi ALMA ROMA, ex ingenio suo et proposito sibi studio, mitis est et verbis mansueta, haud potest attamen, neque, mea sententia, debet se iusto mansuetiorem facere, ne inde ei malum quid imputetur.

Quid enim hac scriptiuncula ineptius, quid iniucundius? Quid Romanae gravitati magis contrarium? Haec omnis inscriptio maxime est improbanda, quod peregrinitatem e longe redolet et rusticitatem, neque Romanorum elegantiam portendit. Noster si Cicero viveret adhuc, vel unus ex illis qui eius elegantias saperet, et per

Urbem deambulans hanc inscriptionem perlegeret curiosius, oculos fricans et refricans, a civibus fortasse peteret, utrum Romae ipse esset, an apud Barbaras gentes a Romanis olim devictas. Nec sane abs re. Romani enim, patrum exemplo exculti, pulchrique sensus optime enutriti, hanc scribendi rationem, a germana puritate omnino abhorrentem indignati, meliora tempora profecto exoptant.

At ad rem quo proprius accedam, neque aerem verberans calumniator appaream, ipsas verborum significaciones scrutabor, easque ad trutinam quodammodo grammaticalem reducam.

Et primo quidem auctor inscriptionis dixit: *Italiae mascula virtus*; quum omnibus optimae notae scriptoribus mos sit, populm, in hac re, potius appellare quam regionem; sic *Gallos* dicere consueverunt et minime *Galliam*.

Mascula virtus! Quae indigna verborum commixtio! Quam ridiculum vocabulum atque a latina elegantia absonum! Namque ipsa virtus est apud Romanos illa animorum qualitas, quae ad masculos tantummodo pertinet. *Virtus* propterea nihil aliud sonat quam actionem ad virum unice pertinentem.

Nec puer qui adhuc sub rigidi magistri ferula crescit, scriberet: *superbo triumpho funera vertit!* Primum veluti fastidiens nec superbo quidem supercilios expungeret hoc superbum vocabulum Romanorum ingenio minime conveniens. Nos vero, veterum vestigia sequuti, diceremus: *In triumphum funera vertit!* Romani quoque, exemplo nobili patrum freti, a prima aetatula didicerunt

parcere subiectis et debellare superbos!

Hostibus pacatis? Postquam nos ad Plavim dimicavimus, et hostes simul coniuratos feliciter fudimus et victoriam triumphumque insignem retulimus, nondum pacem videre potuimus. Galli novo sem-

per odio in Germanos incensi praeter omnium opinionem feliores eorum terras occuparunt, maiora in dies minitantes, nisi prius ingens nummorum pondus absolvatur; non est inter Anglos pax, neque inter Italos, qui modo contra Graecos arma parare coacti sunt, modo contra recentes *Iugoslavos* aspere sese gerere.

Idem est de Italia quae *Capitolio* quiescit, quum dicendum potius esset ad *Capitolium*, ex studio praescriptoque omnium acerrimi iudicij virorum, qui mecum graviter queruntur, quod in Urbe, quae semper antea clarissimis floruit latini eloquii cultoribus, publice atque publico loco haec inscriptio in marmore exculta sit praesentibus moeror, futuris dedecus.

Ecce quomodo, nostra sententia, ipsa inscriptio esset corrigenda:

ITALORUM VIRTUS
ARCES ALPIBUS IMPOSITAS DISIECT
IN TRIUMPHUM FUNERA VERTIT
HOSTIBUS VICTIS FUSISQUE
AD CAPITOLIUM QUIESCAT ET VIGILAT
ROMAE MATRIS AD ARBITRIUM
RESURRECTURA.

I. B. FRANCESIA.

Calepino tributum

In perficiendos elementarios Ambrosii Calepini de dictionum notitia libros, etsi multi diu laboraverunt, tamen non ad eum finem opus suum usque perduxere, quo recentissima quaeque haberes in promptu, quibus tandem sint verbis enuntianda.

Imo vero illam amplissimam atque altissimam vim, natura et arte singulis insitam latinis in vocabulis, complures per linguae suae gentilis atque mentis peregrinae sensus angustiores vitiat facta versio. Sit exempli gratia: *signum*.

Sidus est in orbe signifero; ast in legione aquila, tuba; nomen in tessera in-

scriptum; Rubrum mercatoribus Scutum pro taberna suspensum, aut Reginae Pedaucae (anserinum quae pedem habeat) imago; aes in turri signifera, quod claudiendo iactantibus clangit ahenatoribus; fictilis idem aut caelata effigies; feriundis impressa cuneo nummis nota; Christi, quam in fronte pingimus, crucis. Et earum rerum, quae cursu publico perferuntur, plura signa sunt varia, ut: claudendis in litteris unum in cera impressum, chartaceum aliud pretii pro vectura dati, agglutinatum, et quum mittentis, tumque accipientis officinae, impresso pictum utrumque atramento. Signa quoque sunt, qui litterarum et vocis loco, correpti productique solent motus aetheris per cassidem auscultari.

Significatae complures sunt res licet dissimiles, unus tamen idemque est significandi in omnibus sensus. Signum enim est factum ex re quacumque indicium.

JACOBUS TASSET.

PASSER AD COENAM

*Nocte perobscura ventos perpessus et imbræ
Solivagus passer quaerit adire domum.
Itque reditque miser, luentes ante fene-*
[stras]

*Pipilat, unguicolis vitrea clausa terens.
Panditur; intus adest; quadam dulcedine*
[captus]

*Per tepidas auras tutus ab imbre volat.
Sensit avem felis, volucrum saevissima*
[pestis,

*Et cupidus praedae mussitat ante fores.
At famulus subiens improviso occupat*
[hostem,

Includitque cavo: poena luenda fame est.

A. NARDIS.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

De novis rebus latine exprimendis

EMM, IOVÉ, viro clarissimo ANDREAE AVALERIO, ex animo salutem.

Sincere fatebor, mi Avaleri, iam pridem me sermonis tecum instituendi occasionem arreptam voluisse. Si caussam rogabis, tibi forte nullam reddere sciam; id unum tamen accipe, meo tuam semper animo dicendi ingenuitatem quadam quasi mentis concordia omnino collibusse a fuisse probatam. His igitur litteris me mihi satisfecisse spero gaudebis, siquidem prior et ut antesignanus duos ante annos epistolare tute exsuscitasti in ALMA ROMA commercium. Quid mirum ergo, si ad te novic us ego citra timorem me referam? At benevolentiae tuae non utique pluribus opus est verbis.

Ut moris est, Septembri mense in ephemeride hac nostra te legi brevem quidem, sed tamen usque iucundum.

Quomodo recens vox *statistica* latine dici valeret Mario Pavese Abellinensi, ut ipse aliquot abhinc menses quaequierat, recte ostendisti. Verumtamen aut multum fallor aut ille non tam vocis notionem verbis latinis cum contextu satis expressam, quam vocem quamdam simplicem et distinctam, nullaque inconstantia cogitationem exprimentem desiderabat.

Si forte ita fuerit, ex parata via per articulum tuum priorem, ad novum vocabulum propositi cogitati plus minus recte comparatum deveniam.

Optime enim aiebas *statisticam* numerum semper referre, sed, quum relationis extrema re res semper distinguatur, operae pretium est nomen aliud a numero quaerere, quod relationis cum eo non utique rationem amittens, sua ab eo divisam ostendat essentialiam. Numeri tamen fere sic se habent ad *statisticam*, ut *summae*

ad *summarium*, *chartae* ad *chartarium*, *arma* ad *armarium* et huiusmodi alia. Quid igitur? Nonne concinnata numerorum tabula quae varias eorum rationes ostendat *numerarium* appellari licebit? Cui hoc maxime accedit quod ut, ex *Forcellinio* accipio, *numerarius* Italice sit *computista*, qui vix aut ne vix quidem ab *stata* seu mente dumtaxat differat.

Atque his in praesentiarum satis.

Velim tuis litteris mihi faveas: id dum perficies tuum me animitus esse scias. Etiam atque etiam vale.

Vici, in Hispania.

HERMINIUS M. IACOB^{LLI} clarissimo Viro doctori JOSEPHO FORNARI de ALMAE ROMAE Commentario Moderatori optime merito salutem.

Perlegenti mihi quorundam nostrorum elucubrations, saepe solet accidere, ut quum ad talos advenerim, iterum ad verticem, ut aiunt, redire debeam, quia parum admodum, vel nihil intellexeram. Quum ob causam? Intelligentiae forte culpa, vel parvi ingenii, quod est in me? Vere hoc sentio quam sit exiguum: attamen non inficiar illud mihi usu minime venire, quum ante mentis oculos Tullii orationes pono Liviique decades, quos latine qicendi iure meritoque principes atque magistros agnoscent omnes et consulunt. Quo igitur culpa? In elocutione.

Syntaxis enim (sit venia verbo) est obscura, plerumque contorta, verba inuisitata, minusve propria et sequioris aevi. Eo usque Quintiliani perduxit oblivio! Memorandum enim inter alia summi Rhetoris perpetuo restitit illud: « Prima sit orationis virtus *perspicuitas* », cui perbelli consonat Supremi S. Patris Nostri Legiferi monitum sapientissimum Epist. Apost. de clericorum institutione, quo commendat *perspicuum dicendi genus*, accuratamque disserendi rationem.

Perspicuum valde, simul ornateque dicens genus habet Cicero noster Christianus F. Iulius Cordara, quem alias nominavi, in subiecta narratione, qua veluti videre est adumbrata immanis illa recens Iaponicae gentis et lacrymabilis eversio. Perspicuitatis, iunioribus praesertim, ad exempla scriptoris aetatis suae omnium elegantissimi, hic verba reportare opportunum duxi:

« Vix elatus fuerat, quum nigrescere coepit atris nubibus caelum, crebris ignibus intermicantibus: mox insolita proceliae vis cum ingenti fragore deiici. Sub noctem coorto vento vorticoso, quem typhonem appellant, mare totum inhorruit, egitque in eam altitudinem fluctus, ut cives metu exanimes urbem crederent eluvione absorbendam. Stabant ad littus in anchoris onerariae plures, plenaes commeatum. Omnes vis tempestatis conftractas contritasque demersit, magno ac publico multarum urbium damno quae, spem annonaes in illis navibus habebant repositam. Nec vero mitius terrae, quam mari turbo serus incubuit. Aedes, cum intra urbem, tum in agro partim ventorum impetu deflectae sunt, aut laxatis murorum compagibus, factae ad habitandum inutiles. Franciscanorum et Augustinianorum caenobia funditus corruerunt. Tria maxima Urbis templa itemque domus, et aedes Societatis vastato tecto, rimas egerunt vix reparabiles. Sed nihil nec aspectu foedius, nec iactura gravius strage palmarum, quibus abundat regio. Earum multa millia radicibus evulsa fuerunt. Quaedam violentia ventorum, ut plimae leves per aërem circum latae ac procul devectae. Omnino speciem agnosceres futuri sub finem temporum excidii omnium rerum. Tavaam quoque, urbem non longe positam, calamitas attigit. Patres collegii Tavaensis, ut saevire tempestas coepit, uno quasi spiritu acti, in sacram aedem convolaverant, pacem Superum oraturi. Pietas saluti fuit.

Dum ibi simul in precibus fernocant, ruinam duxit disiectum a fundamentis domicilium, oppresso nomine. Aedificiorum vastitatem exceptit paucis post mensibus tanta annonae gravitas, ut propalam liberi a parentibus venumdarentur et Mahometanis institoribus pretio traderentur». ¹

Ad ultimum Te rogatum cupio, tempusne effluxerit, responsonis pro sociis Tasset, Iovè, Thomae Abellinensi et aliis, de nominibus latine vertendis, quae alteram partem tenebat meae superioris epistolae, iamdiu dilatae, ne apud sodales ego negligentiae notam mihi et inhumanitatis acquiram. Vale et salve. ²

¹ CORDAR, *Histor.*, tom. I, part. VI, pag. 162, *De atroci Bazani clade*.

² Hercle! non tempus effluxit, si disceptatio tam utilis simul et iucunda perdurat. - I. F.

Res nostra

« Ephemeris Coloniensis popularis » huius anni in fasc. 42, haec habet deprompta ex Neoeboracensi *America Press*:

R. A. Muttkowski Americanus, anno superiore, diebus 25 Nov. et 30 Decembris haec deliberanda proponit: Opus esse sermonem per orbem universo. Sed nullam harum linguarum, ne Anglicam quidem, mundanam esse posse; relinqui aut mortuam aut « artificialem » aliquam, postremo latinam aut esperanticam. Comparatione facta, concludit linguam latinam multo esse esperantica aptiorem, neque audiendas esse, quae contra ferrentur, causas. Se nolle negare linguam esperanticam facile percipi ab illis, qui cognovissent latinam, sed: « Cur igitur, - inquit, - non manemus in lingua latina, cuius difficultates post aliquantum exercitationis, sicut multorum saeculorum probat usus, nequaquam sunt tantae, quantae a multis affirmantur? Nam usque ad saeculum XVI haec lingua docto-

rum fuit nationum omnium, et hodie lingua est Ecclesiae Catholicae.

Hanc linguam, - ait - qui in usum communem deducerent, via ingredenter certa, linguam redderent aetatis gloriösioris, praestantissimorumque scriptorum facerent copiam, thesauros aperirent ingeniosissimorum hominum, haec tempora cum aetate maiorum coniungerent; quae commoda nulla « artificiali » lingua comparabuntur.

Tam haec dicta sunt lepide, ut desiderium moveant totius elucubrationis Muttkowskiana. Nemone sociorum legit? Nemo exponet ALMAE ROMAE lectoribus?...

A. HABERL.

De Iaponiorum novissima calamitate

Quod immensum malum recens in Iaponia saevit, me impulit ut et apud priores Latinae linguae scriptores locorum et rerum notitias piscarer, et in has paginas meo more, neque, ut satis mihi demonstratum est, sine lectorum favore, referre. Eumdem favorem et hodie me spero assequuturum.

Quem igitur vulgo Iaponem vocant - ita P. Maffei in *Historiarum Indicarum* libro XII, - eae praecipue tres insulae sunt, circumfusis aliis minoribus interfluo euripo disiunctae. Totius terrae longitudo ferme in ducentas, ut ferunt, leucas excurrit. Huic nequaquam respondet latitudo: decem tantum alicubi patet; summum triginta non amplius; de ambitu nondum aliquid certi proditum est. Iacet ab aequatore in arctum a trigesimo gradu ad trigesimum fere octavum. Ab oriente obversa est novae Hispaniae centum et quinquaginta leucarum intervallo. A septentrione Scythas vel Tartaros et alios igno-

tae feritatis populos; ab occidente aspicit Sinas, varia pro littorum flexu excursive distantia. A meridie vasto mari interfuso inexploratas habet terras.¹

Tellus maxima ex parte nivalis ac frigida, neque admodum ferax. Septembri mense oryzam; quibusdam etiam locis Maio triticum metunt, neque ex eo panes more nostro, sed genus quoddam offae seu polentae conficiunt.

Salubris caeli temperies; aquae bonae; calidas etiam alicubi, medicos in usus, emicare cognitum est. E terrae visceribus incolae varia effodunt metallia, et longinquas nationes ea merce pelliciunt. Arbores vel ad amoenitatem vel ad fructum serunt haud absimiles nostris; unius tamen, quae palmam imitatur, ignoto nomine, admirabile prorsus ingenium. Siquidem, uti perhibent, humorem quemlibet reformidat; si forte maduerit, contrahit illico sese, ac veluti pestifero contactu marcescit. Remedio est, avulsam radicem, in sole siccare et in vacuum scrobem scoriam ferri contusam, vel sitientem arenam infundere: ibi, postquam aruerit, rursus depacta, revirescit, ac pristinum nitorem decorumque recipit. Rami quoque decidui, seu defracti, si clavo ad truncum affigantur, velut insiti coalescent. Plurima autem variis locis exsurgit cedrus, tantae proceritatis et crassitudinis, ut inde fabri basilicarum columnas et cuiuslibet, quamvis capacis, onerariae navis malos efficiant.

Ex animantium genere, oves, porcum, gallinam, anserem, foedasque alias domi haudquaquam alunt Iaponii: si caro gustanda sit, ferina vescuntur. Campos boum et equorum militarium armenta; saltus atque dumeta lupi, apri, cuniculi, cervi pererrant.

Butyrum nesciunt; olivo carent: factio utuntur a cetis ad littus eiectis; pineas

¹ Auctor initio saeculi XVII p. C. n. scribebat.

taedas ac faces, alicubi etiam paleas ad lumen adhibet vulgus.

Procera statura, si cui contigerit, et decoro corporum habitu gloriantur. Lenta plerisque vivacitas; firmae vires. In sexagesimum usque annum militaris aetas extenditur...

Quid de terrae motu?

Audiamus Pontanum.¹

Gravis et publica calamitas est terrarum commotio et subsultus. montes dividit, puteos obturat, saxa dirumpit, dissipat aedificia, emovet substructiones, extirpat stirpes, obruit animantes... Amnes in alium cursum contorquentur ac deflectuntur, aut absorbentur, aut exarescent, et in eos mare influit. Nonnumquam nova, ut novae insulae, novi montes excitantur. Totae regiones contremiscunt, totae urbes, insulae, montes in imum hauriuntur, ut aliquando nullum supersit vestigium. Sed eum ipsum affuturum monent et praecurrunt silentium caeli ac tempestatum, seu maris quietissimus status; non enim unquam terrae tremefiunt, teste Plinio, nisi sopito mari, caeloque adeo tranquillo, ut volatus avium non pendeant, subtracto omni spiritu qui vehit; nec unquam, nisi post ventos, condito scilicet in venas et cavernas occultas flatu; neque aliud est in terra tremor, quam in nube tonitruum...

Ex adverso in Iaponia novissimus terrae motus cum illa ventorum vi cumulatus est, quam typhonem vulgo appellant. Asseverant - ita rursus Maffeius² - pro miraculo haberi, si quis typhonis violentiam effugiat, praesertim vero si diutius saevire perseveraverit. Itaque in tali renautas, desperata salute corporis, ad vota prius quam ad armamenta et ad humana remedia solere converti; quippe non modo vela vis venti dilacerat, distinguitque malos et quidquid exstat ex aqua dissolvit,

sed etiam ipsa navigia, praesertim si minus onusta sint, arrepta et in terras usque longo tractu contorta, affigere dicitur. Occupat autem ventus hic marium quidquid est Malacam inter et Iaponem, frequens a mense Maio usque ad Septembrem.

Quem saevientem ventum a Tursellino quoque descriptum repperi³ his verbis:

Autumni maxime tempore perflat in illo mari furiosissimus quidam ventus (typhonem indigenae appellant) tanto impetu ac rabie, quantam qui oculis non subiecerint, animo concipere non possint. Quippe, quamvis ingentes ac validas, naves immensis fluctibus verberatas laxatis compagibus labefactari dissolvique, nullis neque prorae neque puppis munimentis tantum impetum sustinentibus; fractis insuper antennis, gubernaculis aliisque armamentis abreptis, navigia in ultimum venire discrimen, ac saepe plus nimio exaestuante oceano, ut gurgitibus haustas, aut afflictas scopulis misere interire. Tantopere autem venti illius, aut furiae potius, nomen horreri, ut gubernatoribus ac nauis, quamvis peritis et audacibus, Iaponicum iter non laboriosum magis quam formidolosum sit, impotenti vi maris artem et consilium superante.

Denique ad immanis illius infortunii, quo misera Iaponiorum gens est nuper vexata, luctum augendum, incendia accaserunt, quae effingere vix possumus cum incendio comparantes a Iovio descriptum,⁴ quod Venetiis accidit anno MDXIV. Tertio Idus Ianuarias - ita ille - de prima vigilia in Rivalto, frequentissima urbis regione, repentinus ac validus ignis multiplicis mercimonii tabernas primum inflammat; mox iuvantibus aquilonibus, qui saevissimi ea nocte forte perflabant, atti-

¹ Progynasmata latinitatis vol. III, 13.

² Epistolarum Indicarum, lib. IV.

³ P. TURSELLINUS, Vita S. Francisci Xaverii, I. III. c. 16.

⁴ Historiarum lib. XII.

gua etiam aedificia corripuit. Mirum dictu ac visu horrendum quanta velocitate et simul coeperit et ab dextra laevaque in immensum populabundus innumerias aedes, et cuncta simul quae ad Farinas (id loci nomen) et ad forum piscarium vergunt, absumperit, ita ut momento temporis super semiustas et corruentes domos miserabili vastitate insolitum atque inane loci spatium flammea patefecerint. Eadem violentia, haustis nummulariorum officinis, recta per argentarios ad Apollinaris usque pervagatus, nihil reliquum fecit, praeveniendo remedia miserorum sui rapiditate atque saevitia... Inde perpetuum noctem debacchante flamma, neque exitus calamitatis, neque remedium reperiebatur. Nam ipsa noctis obscuritas, ubi exitialis splendor non aderat, turbatum ventis mare et discurrentibus in contraria cymbis adversum, dissonae plorantium voces ac fugientium callibus angustis paviderum turba mulierum humanum omne subsidium abstulerant. Denique plena omnia luctus atque moeroris. Nec deerant, qui, specie officii, dum res e proximis flammis ereptas, ac per manus traditas simulatione iuvantium accipiunt, dominis alio atque alio discrimine attonitis, passim surarentur ...

Flagellis huius generis Tokio atque Yokoama, florentissimae Iaponiorum urbes, et loca latissime circum cum suis incolis eversae sunt!

ANONYMUS.

PRO IUNIORIBUS¹

Hannibal annis ccxvi et xv Nolam, urbem Campaniae, non modo non expugnavit, verum etiam a Marcello, qui urbem defendebat, prima neque ea levi affectus

¹ Cfr. fasc. sup. mens. Aprilis.

est clade. Pauca ex minoribus Campaniae oppidis, nullam urbem maritimam cepit. Itaque quum nolent Romani decertare acie, Hannibal non posset minuere fines Romanorum praesidiis occupatos, bellum in Italia constitit.

Romani autem, quorum facile supplebantur copiae, rem gerebant in dies felicius. Hannibal non ita. Nam primum diuturnis praeliis, pereuntibus paullatim veteranis, minuebatur numerus militum et virtus Neque tamen credibile est, quod quidam tradunt scriptores, exercitum Capuae omnibus rebus affluentibus enervatum fuisse. Deinde nullis precibus a Carthaginiensibus, qui rem minus feliciter gererent in Hispania et iniquo adversariorum odio moverentur, obtinuit, ut, quantum sat satis esset, mitteretur subsidiorum. Postremo Hannibalem ea res fecellit, quod speraverat auxilio venturos esse socios exteriores: Macedones et Syracusanos.

e) *Primum geritur bellum Macedonicum.*

Philippus III, rex Macedonum, qui, ut Romanis eripere posset littoris Illyrici oppida cum Hannibale foedus fecerat, bellum non gerebat serio. Sed quum hunc ad se perduxissent Achaei, Romani foedere coniunxerunt eorum adversarios: cum aliis Graeciae civitatibus Aetolos et Attalum, regem Pergami. Initio certamine, in quo ne adversariis quidem quid vellent quaere ratione contendenter satis comperatum erat, rursus vastatur Graecia. Tandem composita est pax, ad quam etiam Romani, quum inertes fere pugnam spectassent, accesserunt anno ccxv.

f) *Syracusani ad Carthaginenses deficiunt.*

Postea Syracusani, qui post Hieronis II mortem, qui fidelissime cum Romanis steterat, cruentis factionum contentionibus sustulerant tyrannidem totamque Hieronis gentem extinxerant, ad Carthaginenses defecerunt. Sed M. Claudius Marcellus

in Siciliam missus, post duorum annorum oppugnationem, tum vi tum prodizione anno ccxii Syracusas expugnavit. Urbs intestinis motibus iam afflita militibus diripienda traditur. Postea civitas tributaria addita Siciliae provinciae est. In direptione ea interiit etiam Archimedes ille rerum mathematicarum peritissimus, quem machinis, quas ipse invenerat, urbem frusta defendisset.

(Ad proximum numerum).

A. HABERL.

NECROLOGIUM

Abhinc paucos dies, in villula apud Augustam Taurinorum, inopinato morbo correptus, in amicorum complexu, **Iosephus Puppo**, domo Mele in Liguribus, fribilis omnibus, diem obiit supremum.

Vix e scholis puer egressus, est eas iterum ingressus ut litterarum latinarum magister, ibique gloriose et maxima cum laude versatus est. Quo in munere obeundo, se ita navum atque industrium egit, ut clarum nomen consequeretur, et suorum discipulorum delicium salutaretur. Quam operam per triginta et amplius annos erudiendis publice iuvenibus impendit; et ipsis autumnalibus feriis, remotis otii delectis, in enucleandis optimae notae latinis scriptoribus, tutissime conquiescebat. Sapientiae amplitudinem ac litterarum studium virtute eademque discipulorum benevolentia cumulavit. Hisce in voluminibus effigiem quadammodo animi sui doctrinamque reliquit. In ipso studio, improviso interitu extinctus est.

Ingenuus, pius, integer, vitae laborisque patientissimus, sollers latinarum elegantiarum speculator, omnibus acceptus fuit et carissimus.

Viro optimo et sacerdoti prioris exempli desideratissimo, trigesimo post mor-

tem die, funus instaurarunt amici et discipuli, ut caelestis patriae beatitatem adparentur.

Ave, delicium nuper nostrum, nunc desiderium, et vale in pace!

In tanti cari capit is iactura moestissimi maerentes scripsimus.

I. B. F.

ANNALES

Germaniam inter et Galliam discrimen.

Novum administratorum in Germania collegium quum ad rerum gubernacula sedis oeconomicumque civitatis statum, remota antecapta quavis animi informatione, considerasset, atque gravissima passivi illius renixus expensas intorabiores in diem fieri sensisset, et auxilium nullum aliunde esse exspectandum, dum Anglia ad ultimum in discrimine sese neutram profitetur, Galliaque fatetur se in victos magnum animum ostensuram, sibi tandem persuasit a pertinaci via deflectere oportere, atque in deditio nem venire. De crevit igitur ut renixui illi finis imponeatur omnesque in Ruhris provincia ad officinas et labores suos reverterentur. Pronum est adversarias factiones occasionem coepisse ut in administris vehementer insurgerent, tum in ipso legatorum coetu, tum hac illac seditiones et tumultus promoventes: illi autem valida manu huiusmodi tentamina represserunt, deinde a munere sese abdicarunt. Praeses vero rei publicae Stresemanno commisit ut novum gubernium componeret; quod ille brevi, licet non sine difficultate, perficere potuit. Sperandum quidem est fore ut res tandem in vadum trahantur.

Discrimen inter Italiam atque Graeciam.

Primi superioris Septemboris mensis dies atroci infandoque publico crimine funestati sunt: Italica legatio, quae a legatorum consociatarum nationum conventu in Graeciam missa fuerat, ut fines statueret inter illam civitatem et Albanicam, apud Ianinam urbem, ex improviso ac proditorie impetita, ballistarum ictibus ab ignotis sicariis direpta est. Facile coniici potest quantum omnium animi ignobili hoc scelere commoti fuerint; Italorum praesertim, cuius gubernium viriliter poenas ad resarcendum offensum honorem statim depoposcit, et pignoris nomine Corcyram insulam et quae circum suis militibus occupavit. Refragari Graecos, Albanenses tamquam criminis reos accusare, ad Nationum Societatem appellare, cui iudicandi poenaque statuendae ius esset... Italis legatorum foederatarum nationum conventus est suffragatus, qui et ipse in causa erat, et diem ad grassatores tradendos Graeciae dixit, iussitque pecuniam ab Italis requisitam depositi loco interim Helvetiae concedi. Praefinito autem tempore frustra elapso, ratas habuit condiciones ab Italis positas ad praestanda damna, quibus per Gracos obtuperandum fuit. Post quae, Itali invasa loca deseruere.

Hispanorum res.

In Hispania militaris seditio Barcinone mota, cui rex est facile assentitus, De Rivera imperatorem ad directorium - proti vulgo dicunt - gubernii adduxit, quod praesertim publicas res diu a partium studio vexatas, reficeret, Mauritanamque quaestionem tandem dirimeret, quae tantam hominum pecuniaeque iacturam Hi-

spanorum civitati huc usque attulit. Videbimus utrum res optatum et laudabilem finem sit assequutura.

Bulgarorum sedatio.

Seditio altera, eaque contraria omnino, - ex «communistarum» enim factione agitata est - Bulgariae contigit, eaque discordibus nunciis ad nos usque pervenit. Hinc enim affirmabant repressam eam a gubernio statim fuisse; inde Boris regem eiusque ministros fugam capessere coactos esse ut mortem effugerent; hinc in gubernio rerum dominium esse semper, inde gubernium a rebellium Macedonum principe usurpatum. Dum scribimus, re vera videtur seditiosa factio, undique circumventa, fuisse omnino dispersa.

POPLICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

In Gallia vere omnia instaurantur; ipsa **Sodalitas chilogrammatum centum** restituta nuper est, quae bellicis diebus fuerat resoluta. Utilis haec quidem societas; quippe quae sodalibus suis pinguedine affectis cursus pedestres, vel in sacculo, vel in bicyclula, choreas, exultationes omnis generis liberaliter comparat. Nec profecto epulæ deerunt: qui enim chilogrammatum centum pondere gaudet, non est dubium quin gaudeat simul suculentis dapibus vinoque vetusto.

Ceterum fuit quondam tempus, in quo vel futilis causa occasionem praeberet societatis alicuius condendae. Itaque qui ruores horreret «societati silentii» nomen suum proferebat; lurcones et popinones conventus indicebant ad peculiaria edulia gustanda, etc.

In Italia nostra per saecula XVI-XVIII infinitus sodalitatum numerus recenseri potest, plerumque sub « academiae » titulo; earumque et argutae plures, et scurriles nonnunquam, et interdum etiam litteris vacantes, ut Arcadum illa celeberrima. Sed habuimus quoque *Luminatos*, *Cerebrosos*, *Immobiles*, *Incognitos*, *Inflammatis*, *Consopitos*, *Obscuros*, *Algentes*, *Tenebrosos*, *Salsos*, *Disiunctos*, *Discipulos*, *Anonymos*, *Stolidos*, *Extravagantes*, *Heteroclytos*, *Superbos*, *Discordes*, *Inconsultos*, *Perseverantes*, *Olympicos*, *Pervicaces*, et... qui plura habeat, addat.

Socii hi omnes vividi et prompti, festos dies et tripudia machinabantur, in vitam beatam curisque vacuam unice intendentem.

Henricus ipse Lotharingius, Harcourtii Comes, « confraternitatem monosyllabicorum » condidit, in qua scilicet quisque sodalis monosyllabicum nomen sibi sumeret. Conditor, quia corpulentus, vocatus est *Rond*, hoc est rotundus – (o sodalitatis chilogrammatum centum venerandum praecursorem!) –; academicus Faret notus erat cognomine *Vetus*, Sanctes Arraud *Crassus*, et sic de ceteris. Helluones conveniebant ad « societatem furcillae », aut « suum »: Si rebus responderent nomina, hercle! decus in virtute positum erat!...

**

O mei lectores, unquamne cogitastis amentia omnes vos esse captos? Atqui – ut monet doctor, qui severissimo studio in nervorum morbos diu incubuit – **ignem**, licet innocuum, **gladio omnes scrutamur**; nempe:

« Mystakostrepsomania », quum sponte et sine sensu barbam ex superiori labro manantem sive ad dexteram sive ad levam partem torqueamus;

« Modomania », per quam pilos ex ore divellimus;

« Stomadactycomania », labris digitum saepe appropinquantes;

« Nefamania » spiritum, nec sine rume, trahendo;

« Strepsorabdomania » quum baculum ad pistillae morem agitamus;

« Oniscotagimania » unguem dentibus mordentes, vel emitentes tussim, instrumentorum sonitum vel animalium voces imitantem;

« Sinophimania » denique... et nunc profecto, extraordinariam hanc rem meam audientes: nonne enim frontem crispatis aut supercilia in arcum curvatis?

**

Quidquid vero de hisce est, dementia certe laborant ii qui mores affectant cum ortu, acceptaque institutione minime congruentes; quorum unum nobis offert Bernarius noster, carmine quod scripsit **de Zetario fucato**.

Auribus atque oculis, quos nostro hoc exhibet aevo

Aula iocos, ludens carmine Musa canit. Vestibus et pariter verbis sese aulicus ornat; Praecipua ornata cura in utroque datur. Indumenta parat sibi, quae novus invenit usus;

Haec ferat, in reliquis non cruciatur inops. In se convertens oculos sese undique spectans

Ornamenta probat, plaudit et ipse sibi. Extensos crines manibus disponit eundo,

Saepe quatit vestes, pulvis ut inde cadat. Artibus incedit rectis, gressuque frequenti Concinnum ostentat motum, agilemque pedem.

Est ruber, elatus calcaneus, est et acutus; Hinc elegans motus cernitur ille magis.

Occurrit socius fortasse. Hunc laudibus implet Obsequium simulans, turgida verba canit:

« Sum famulus famuli famulorum, qui famulatum

Exercent tecum, mancipiumque tui. Tu meus es Dominus, Dux, Princeps, Arbitrus

et Rex, Te volo, te cupio, te colo, te recolo ». Audit et irridet socius, cui cuncta patescunt;

At grates simulans reddere gratius, abit.

Aulicus interea, cui servit, pergit ad aulam, Et pede quos reperit pronus et ore colit. Pallium et inde cito deponit, et inde galerum,

Ut proprio fungi munere stando queat. Sistit ubi ante fores extensa ac serica pendet Culcitra, sic domino est proximus ille

[magis.]

Hic si forte vocat, respondens ocyus alter, Verbis concinnis, voce suavis ait:

En adsum, des iussa mihi, excellentissime [Princeps,

Nihil mage iucundum, nil mihi dulce [magis.]

Quaerere sic plausus, sic verba effundere [curat]

Aulicus, et reliquis parcere debet inops. Quae vini mensura datur panisque dietim

Venditur, estque sibi dimidiata satis. Quod retrahit pretium, parat illi obsonia: [Inquam]

Cum sint illa satis, nunquam erit iste satur. Artifices renuunt barbam resecare scientes,

Quippe nequit Iulii solvere dimidium. Ipse sibi est barbae tonsor, dextraque pe-

[ritum]

Se faciens madidos radit ab ore pilos. Forte cutim ferit; iratus dextram odit et ictum:

Consult en speculum, vulnus inesse dolet; Nempe cicatricem cruar indicat. Illa ferentis

Fixa ori, artificem se feriisse docet. Dedeceus est ingens; curat tamen illa mederi;

Ast appetet adhuc secta, cruenta cutis. Vulneris occultat causam, socioque petenti

Respondet: Felis sic ferit ungue genas. Sic nos mentiri, sic nos servire docemur:

Ad quae non cogit legibus aula suis! O male sana hominum, nimis et exprobranda

[voluntas]

Ut domino atque homini serviat, haec patitur.

Quam leviora petit Caeli Regnator, et illi Qui Deus est, homi es haec leviora negant.

Praemia dat caelum vera, at fallacia mundus; Ast homo vana capit: nil miser ergo sapit.

*

**

Locosa

Exactor ad pensionem conducti repetendam venit. Servus ei respondet:

Dominus e domo aberit mensem et ultra, neque meminit mihi pecuniam relinquere.

Hum! Verene ille oblitus est?...

Quid dubitas? Proficisciens mihi ipse dixit!

Tucci mater, postquam exitum periculorum filii in schola audivit, ei moerens:

Superiore anno praemio decoratus magnam me affecisti laetitia: hodie ex adverso...

Egoistam esse minime decet; hoc anno curavi ut eadem laetitia mater alia afficeretur!

**

Aenigmata

I.

(Vulgo *Rebus*).

TILIA	net	TILIA
FILIA		FILA

II.

Totum haud est *totum*; cervicem tolle, [docebit.

Aenigmata in fasciculo Iulii mensis proposita his respondent: I (vulgo *Rebus*): I bis = *Ibis*; II: *Saturnus*.

IOSFOR.

LIBRI DONO ACCEPTI

Héradryas l'Amazone. Roman par BERNARD NABONNE. Parisiis edid. E. Figuière, 17 Campagne Première. – Venit fr. 6.

Tentatives. Cahiers trimestriels d'Art et de Littérature – Fasc. 2 – Grenoble, 1 rue Deuffert Rochereau. – Venit fr. 5.

FRANCESCO SOFIA ALESSIO. *Asterie*. Traduzione di Duilio Zuanelli. – Edid. off. Bronca in oppido Valdobbiadene (extra commercium).

TOMMASO MARIO PAVESE. *Nuove poesie*. Seconda edizione. – Neapoli edid. Societas editrix P. Federico et C., Ardia 1923 – Ven. lib. 2,50.

AD FONTEM BELLAQUEI

7

ACTIO DRAMMATICA I. B. FRANCESIA.

CARD. Nec dubitarem latis pro laboribus
Deum Vicario futurum prodere,
Et Romae clarum secum Capitolium,
Quod tot triumphos super vidi hosti-
[bus...]
Iuvat sed ingredi sanctum Pontificem,
Me me volebat nuper qui constantius.
Is. En ipsum!
CARD. Heu me! quantum mutatus miser!

SCENA VII.

PONTIFEX et DICTI, *deinde* CUBICULARII
et SACERDOTES.

PONT. Videbar h̄ic audire voces laetantium...
Forent heu! quantum rebus adversa-
[riae!]

Luctus nunc et labor.

CARD.¹ Pater sed desiit!

PONT.² Tu?

CARD. Ego! Vix liber, magnis itineribus,
Huc veni, Pater!

PONT. Liber?

CARD. Sic, Pater, admodum!

PONT. Oh! si fuisses mox praestans ad latera!
Quo suffultus provido consitio
Haud scripsisse!.. Pressus, sed malis
[obratus

Spectris futuri Ecclesiae schismatis,
Miser signavi! Tum Deus stimulis
Me me correxit asperis conscientiae;
Audax rescripti magna cum constantia,
Meumque lavi peccatum cum lacrimis.

CARD. Peccatum? Dices minime, Pater! iniu-
[riam

Tibi facis! Fuit mentis infirmitas,
Brevis molestiis et aberratio.

PONT. Suum me servum sublevat et recreat!
Oh! si fuisses! Voluit me gratia

Donare maxima, praeter fiduciam.
Eram post Christi sanctum sacrificium
Maestus ob cunctas ceteras molestias,
Precabar Caput precibus perpetuis,
Suum ne tamdiu gregem percuteret:
« Vides quot fluctibus tristis abripior;
Omnis elapsi truci sunt exsilio,
Meusque spiritus confectus, obrutus
Potest sufferre iam iam tot angustias ».
Et tunc serena de caelis adparuit
Mille spirituum chorū circumdata
Dei Virgo Mater subridens dulciter,
Quae multis circa radiis splendidior,
Dixit manere Romanū me propediem,
Novoque velle decorari nomine.
Qui? dixi... Et Illa...¹

Tandem cecidit!

Ruit!

III. Superbum caput!

IV. Ipse captivus venit...

PONT. Quinam rerum rumor, strepitus gen-
[tium?

I. Est ista prorsus populorum novitas!

VOCES. Vivat noster Pater, noster et Pontifex!
Eum videre liberum nos volumus!

ALIAE VOCES. Vivat! Vivat! Ad maenianum
[veniat!

Ruit superbus imperator, furcifer!

Nostros qui filios bellis disperdidit!

CARD. Pater, Te populus vocat adsiduus;

Omnino decet morem eius prosequi.

OMNES. Vivat! Vivat! Ad moenianum Ponti-
[fex!²

(Ad proximum numerum).

¹ Magnus hic oritur rumor: hinc inde concurrunt Cubicularii, Sacerdotes atque inclamantes.

² Aperiuntur fenestrae; Cubicularii praecedunt et aulaeum, honoris gratia, super podio extendunt. Mox inter populi silentium procedit Pontifex.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Sponsor.

ROMAE. — TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

¹ Quasi ex improviso.

² Admiratus.